

OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'QITUVCHILAR FAOLIYATINI RAQAMLI BOSHQARISHNING IMPLEMENTATSIYALASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

F.N.Hakimov¹

Mas'ul muallif: Hakimov Firuz Norboy o'g'li, Nizomiy nomidagi O'zMPU Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi kafedrasida katta o'qituvchisi, p.f.f.d (PhD).

e-mail:
firuzbek.hakimov1994@gmail.com

Accepted: 24 Sentabr 2026

Published: 24 Sentabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY-4.0) license.

Iqtibos uchun: Hakimov, F. N. OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'QITUVCHILAR FAOLIYATINI RAQAMLI BOSHQARISHNING IMPLEMENTATSIYALASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH / F. N. Hakimov // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 9, № 2. — B. 365–367.

1. Nizomiy nomidagi O'zMPU Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi kafedrasida katta o'qituvchisi, p.f.f.d (PhD)

Annotatsiya. oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning nazariy-metodologik asoslari yoritilgan. Raqamli boshqaruv jarayonida diagnostika, monitoring, baholash, tahlil va qayta aloqa usullarining o'zni asoslangan. O'qituvchilar faoliyatini samarali boshqarishga xizmat qiluvchi raqamli texnologiyalar va ularni amaliyotga joriy etish mexanizmlari tavsiflangan. Raqamli boshqaruvni takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari va natijadorlikni ta'minlash shartlari belgilangan.

Kalit so'zlar: raqamli boshqaruv, oliy ta'lim, o'qituvchi faoliyati, implementatsiyalash, raqamli texnologiyalar, monitoring, baholash, qayta aloqa, pedagogik mexanizmlar, boshqaruv samaradorligi.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ ЦИФРОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье освещены теоретико-методологические основы цифрового управления деятельностью преподавателей в организациях высшего образования. Обоснована роль методов диагностики, мониторинга, оценки, анализа и обратной связи в процессе цифрового управления. Охарактеризованы цифровые технологии, способствующие эффективному управлению деятельностью преподавателей, а также механизмы их внедрения в практику. Определены педагогические возможности совершенствования цифрового управления и условия обеспечения его результативности.

Ключевые слова: цифровое управление, высшее образование, деятельность преподавателя, имплементация, цифровые технологии, мониторинг, оценивание, обратная связь, педагогические механизмы, эффективность управления.

IMPROVING THE IMPLEMENTATION MECHANISMS OF DIGITAL MANAGEMENT OF TEACHERS' ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article highlights the theoretical and methodological foundations of digital management of teachers' activities in higher education institutions. The role of diagnostic, monitoring, assessment, analysis, and feedback methods in the digital management process is substantiated. Digital technologies that contribute to the effective management of teachers' activities and mechanisms for their implementation in practice are characterized. The pedagogical opportunities for improving digital management and the conditions for ensuring its effectiveness are identified.

Keywords: digital management, higher education, teachers' activities, implementation, digital technologies, monitoring, assessment, feedback, pedagogical mechanisms, management effectiveness.

Kirish. Bugungi kunda jahon oliy ta'lim makonida kechayotgan tub transformatsion jarayonlar ta'lim sifatini oshirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda aniqlik va shaffoflikni ta'minlash hamda akademik muhit undorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishni talab etmoqda. Oliy ta'lim tashkilotlarida pedagogik va ilmiy kadrlar faoliyatini raqamli boshqarish nafaqat ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlashni avtomatlashtirish, balki tashkiliy strukturani zamonaviy talablarga moslashtirish, kadrlar potensialini to'g'ri baholash hamda strategik rivojlanish maqsadlariga erishishning asosiy omiliga aylanib bormoqda. Zamonaviy sharoitda o'qituvchi faoliyati kompleks va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u o'quv, uslubiy, ilmiy-tadqiqot, ma'naviy-ma'rifiy hamda tashkiliy-pragmatik yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ular ustidan olib boriladigan an'anaviy administrative nazorat usullari zamon talablariga va jadal rivojlanayotgan ta'lim platformalariga to'liq javob bera olmayotgani sababli, boshqaruvning implementatsiyalash mexanizmlarini ilmiy va amaliy jihatdan takomillashtirish zaruriyati yuzaga kelmoqda.

Ushbu masalaning dolzarbligi, bir tomondan, O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi hamda ta'lim sohasi vakillariga

yuklatilgan raqamlashtirish vazifalari bilan belgilansa, ikkinchi tomondan, oliy ta'lim muassasalarida raqamli muhitni (HEMIS, LMS va turli tahliliy platformalar) amaliyotga joriy etishdagi mavjud uzilishlar bilan izohlanadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, raqamli boshqaruv vositalari texnik jihatdan joriy etilgan bo'lsa-da, ularning pedagoglar faoliyatini baholash, mehnatini rag'batlantirish, akademik yuklamalarni optimallashtirish va motivatsiyani oshirishdagi tashkiliy-metodik mexanizmlari yetarlicha moslashtirilmagan. Bu esa texnik infratuzilma va amaliy boshqaruv o'rtasida nomuvofiqlikni keltirib chiqaradi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarish jarayonining konseptual modelini ishlab chiqish hamda ushbu tizimni amaliyotga tatbiq etish (implementatsiyalash) mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar tayyorlashdan iborat. Belgilangan maqsadga erishish uchun tadqiqot doirasida raqamli boshqaruvning nazariy-metodologik asoslarini tahlil qilish, pedagogik kadrlar faoliyatining samaradorlik ko'rsatkichlarini (KPI) raqamli tizimlar orqali monitoring qilishdagi muammolarni aniqlash hamda implementatsiya jarayoniga to'sqinlik qiluvchi tashkiliy, psixologik va texnik omillarni tizimlashtirish vazifalari hal etiladi.

Mavzuning o'rganilganlik darajasiga nazar tashlansa, ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etish va boshqaruv samaradorligini oshirish masalalari xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli rakurslarda tadqiq qilingan. Xususan, oliy ta'lim boshqaruvida raqamlashtirish va elektron ta'lim muhitini yaratish masalalari E.A. Yamburg, A.A. Verbitskiy hamda xorijiy tadqiqotchilar M. Fullan va R. Susskind asarlarida o'z aksini topgan. O'zbekiston tilshunosligi, pedagogikasi va ta'lim menejmenti sohasida esa A.R. Xodjabayev, U.Sh. Begimkulov va boshqa mutaxassislar ta'limni raqamlashtirishning metodik jihatlarini o'rganganlar. Biroq, aynan o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishda implementatsiyalash mexanizmlari — ya'ni raqamli vositalarning institutlar, kafedralar va alohida pedagoglar darajasida real ishlash algoritmi va modellari yetarlicha yaxlit tadqiqot ob'ekti sifatida baholanmagan.

Tadqiqotning ilmiy va amaliy ahamiyati shundaki, unda ilgari surilgan takliflar oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv qarorlarini ma'lumotlarga asoslangan holda (Data-Driven Decision Making) qabul qilish imkonini beradi. Shuningdek, tavsiya etilayotgan mexanizmlar professor-o'qituvchilarning ortiqcha qog'ozbozlik va rasmiyatchilik bilan bog'liq ish hajmini qisqartirib, diqqat-e'tiborni sifatli ta'lim va natijador ilmiy faoliyatga qaratishga xizmat qiladi. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi o'qituvchilar faoliyatini boshqarishning zamonaviy va samarali mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilarning o'quv-pedagogik, ilmiy-tadqiqot, o'quv-metodik va innovatsion faoliyatini raqamli muhitda rejalashtirish, monitoring qilish, baholash va muvofiqlashtirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Shu jihatdan, raqamli boshqaruv vositalarini o'qituvchilar faoliyatiga samarali joriy etish, boshqaruv jarayonlarini integratsiyalash va natijadorlikni ta'minlovchi implementatsiyalash mexanizmlarini ilmiy asoslash mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Oliy ta'lim tizimini raqamli transformatsiya qilish, boshqaruv jarayonlarining samaradorligi va shaffofligini oshirish, professor-o'qituvchilar faoliyatini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida boshqarish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. 2026-yil 3-apreldagi 3807-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan "Oliy ta'lim to'g'risidagi nizom"da oliy ta'limni zamonaviy talablar asosida tashkil etish, ta'lim sifatini ta'minlash va boshqaruv jarayonlarini takomillashtirishning huquqiy asoslari belgilangan[1].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 28-apreldagi PF-73-son "Pedagog kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonida akademik faoliyatni raqamlashtirilgan boshqaruv tizimi orqali tashkil etish, LMS tizimini joriy qilish va uni HEMIS axborot tizimi bilan integratsiyalash vazifalari belgilangan[2].

Oliy ta'limning davlat ta'lim standarti. Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatori O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2026-yil 25-fevraldagi 75-son buyrug'i bilan tasdiqlangan va Adliya vazirligida 2026-yil 28-fevralda 3781-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan. Ushbu klassifikator O'zbekistonda oliy ma'lumotli kadrlar tayyorlash uchun mavjud bakalavriat ta'lim yo'nalishlari va magistratura mutaxassisliklarining tizimlashtirilgan ro'yxatini belgilaydi[3]. Unda bilim va ta'lim sohalar, bakalavriat yo'nalishlari, magistratura mutaxassisliklari hamda ularning tegishli kodlari keltirilgan.

Mazkur normativ talablar oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli muhitda rejalashtirish, monitoring qilish, baholash va natijalar asosida takomillashtirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishni taqozo etadi. Shu jihatdan, oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning implementatsiyalash mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqotning maqsadi. Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning nazariy-metodologik asoslarini takomillashtirish hamda uni amaliyotga joriy etishning samarali implementatsiyalash mexanizmlarini ishlab chiqish va ilmiy asoslash.

Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning ilmiy-nazariy va metodologik asoslarini aniqlash, raqamli boshqaruvning mavjud holati, muammo va imkoniyatlarini tahlil qilish, o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning tarkibiy-funksional modelini ishlab chiqish va ilmiy asoslash, uning samaradorligini ta'minlovchi pedagogik shart-sharoitlar hamda tamoyillarni belgilash, raqamli boshqaruvni amaliyotga joriy etishning implementatsiyalash mexanizmlarini ishlab chiqish va takomillashtirish, taklif etilgan model va mexanizmlarning samaradorligini tajriba-sinov asosida aniqlash hamda ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Implementatsiyalash - ilmiy va amaliy jihatdan ishlab chiqilgan g'oya, model, mexanizm, texnologiya yoki metodikani amaliyotga joriy etish va uning ishlashini ta'minlash jarayoni. "Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning implementatsiyalash mexanizmlari" deganda — ishlab chiqilgan raqamli boshqaruv modeli, usullari, texnologiyalari va vositalarini oliy ta'lim amaliyotiga joriy etish, qo'llash, monitoring qilish va natijalar

asosida takomillashtirish mexanizmlari tushuniladi.

Tadqiqotning o'rganilganlik darajasi. Oliy ta'limni raqamlashtirish va o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarish masalalari O'zbekiston tadqiqotchilaridan F.Zakirova, M.Zakirova, D.X. Umirova, F.I. Umidova, Sh.R. Valieva, D. Muzaffarova va xorijiy tadqiqotchilardan K. Zhang, B. Kurniawan, S. Pawirosumarto, C. Diard, Y. Prasetyo, A. Aslan, K. Yıldırım va boshqalarning ilmiy izlanishlarida turli jihatdan tadqiq etilgan. Mazkur tadqiqotlarda oliy ta'limning raqamli transformatsiyasi, professor-o'qituvchilarning raqamli faoliyati, raqamli boshqaruv, monitoring, raqamli kompetentlik va boshqaruv tizimlarini amaliyotga joriy etish masalalari yoritilgan. Shu bilan birga, oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishning yaxlit implementatsiyalash mexanizmlarini pedagogik jihatdan asoslash va takomillashtirish masalasi alohida tadqiqot obyekti sifatida yetarlicha tizimlashtirilmagan.

Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarish metodikasi o'qituvchilarning o'quv-pedagogik, o'quv-metodik, ilmiy-tadqiqot, innovatsion va tashkiliy faoliyatini raqamli muhitda tizimli tashkil etish, muvofiqlashtirish, monitoring qilish va natijalar asosida takomillashtirishga yo'naltiriladi. Mazkur metodika maqsad, mazmun, metod, shakl, vosita va natijaning uzviy birligi asosida qurilib, boshqaruv jarayonining izchilligi va uzluksizligini ta'minlaydi.

Metodikaning mazmuniy asosini o'qituvchi faoliyatini diagnostika qilish, rejalashtirish, raqamli tashkil etish, monitoring qilish, baholash va korreksiyalash jarayonlari tashkil etadi. Dastlab o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi, kasbiy faoliyat ko'rsatkichlari va metodik ehtiyojlari aniqlanadi. Olingan diagnostik natijalar asosida individual va jamoaviy faoliyatni rejalashtirish, raqamli resurslardan foydalanish hamda kasbiy rivojlanish yo'nalishlari belgilanadi.

Ushbu jarayonda tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli va raqamli yondashuvlar metodikaning metodologik asosini tashkil etadi. Monitoring va baholashda elektron portfolio, raqamli hisobot, ekspert baholash, o'z-o'zini baholash, reyting ko'rsatkichlari va analitik ma'lumotlardan foydalaniladi. Natijalar asosida o'qituvchiga individual qayta aloqa berilib, aniqlangan muammolarni bartaraf etish va kasbiy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan korreksion choralari belgilanadi.

Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarish jarayonida diagnostika, monitoring, tahlil, ekspert baholash, o'z-o'zini baholash, reyting, qayta aloqa va korreksiyalash usullaridan kompleks foydalanish maqsadga muvofiq. Mazkur usullar orqali o'qituvchilarning o'quv-pedagogik, o'quv-metodik, ilmiy-tadqiqot, innovatsion va tashkiliy faoliyati natijalari aniqlanadi, tahlil qilinadi hamda belgilangan mezonlar asosida baholanadi. Raqamli boshqaruvni samarali tashkil etishda LMS, elektron portfolio, raqamli monitoring, elektron hujjat aylanishi, dashboard, analitik platformalar va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv texnologiyalaridan foydalaniladi. Elektron portfolio orqali o'qituvchining kasbiy faoliyat natijalari tizimlashtiriladi, raqamli monitoring vositalari yordamida faoliyat ko'rsatkichlari muntazam kuzatiladi, analitik texnologiyalar asosida olingan ma'lumotlar qayta ishlanib, boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun zarur axborot shakllantiriladi. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish faoliyat natijalarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va individual rivojlanish yo'nalishlarini belgilash imkonini beradi. Taklif etilgan usul va texnologiyalarning o'zaro integratsiyasi o'qituvchilar faoliyatini boshqarishning diagnostika-rejalashtirish-monitoring-baholash-tahlil-qayta aloqa-korreksiya-rivojlantirish izchilligini ta'minlab, boshqaruv jarayonining shaffofligi, tezkorligi va natijadorligini oshirishga imkon beradi.

Xulosa. Oliy ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilar faoliyatini raqamli boshqarishda zamonaviy usul va texnologiyalarning integratsiyalashuvi boshqaruv jarayonining tizimlili, shaffofligi va natijadorligini ta'minlaydi. Raqamli diagnostika, monitoring, tahlil, baholash va qayta aloqa mexanizmlarini yagona boshqaruv tizimiga birlashtirish orqali o'qituvchilar faoliyatini muntazam kuzatish, mavjud muammolarni o'z vaqtida aniqlash va tegishli korreksion choralarni belgilash imkoniyati yaratiladi. Natijada raqamli boshqaruv texnologiyalaridan maqsadli foydalanish o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini takomillashtirish hamda oliy ta'lim sifatini oshirishning muhim omiliga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta'lim to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida: 2026-yil 3-apreldagi 3807-son qaror.
- [2] Zhang K. Teacher adoption of digital education management systems through combined information systems and social cognitive frameworks during post-COVID era // Scientific Reports. – 2025. – Vol. 15. – Article 16810.
- [3] Khakimov, F. (2024). METHODS OF DEVELOPING CREATIVE THINKING SKILLS OF PRIMARY CLASS STUDENTS. Conference, 5, 89-92.
- [4] Hakimov, F. N., & Ahmadova, G. N. (2025). THE CURRENT ROLE AND IMPORTANCE OF DISTANCE EDUCATION IN BEGINNER CLASSES. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(34), 95-98.
- [5] Hakimov, F. (2024). The role of digital technologies in the management of general secondary education institutions. American Journal Of Social Sciences And Humanity Research, 4(02), 164-168.
- [6] Hayitov, A., & Yusupova, I. (2022). Integrativ yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish usullari. Science and innovation, 1(B7), 1262-1267.
- [7] Hayitov, A., & Azizova, S. (2023). Using the pedagogical creation of abdulla avlani in forming the moral qualities of primary class students. European International Journal of Pedagogics, 3(02), 8-13.